

артикуляційних подій (550 квазіскладів), шукати жорсткий акустичний еквівалент межі виявилось недоцільним, хоча з накопиченням і описом максимально можливої кількості випадків постане необхідність обґрунтувати правила автоматичної сегментації.

Серед завдань сегментації постало питання щодо залучення складів, які виникають на міжсловесних стиках і відповідають за фонетичну цілісність синтагми: *build a lot of* (рис. 2); *think it; break in; tariffs on; if I; sort out; don't agree; rich, expanding*.

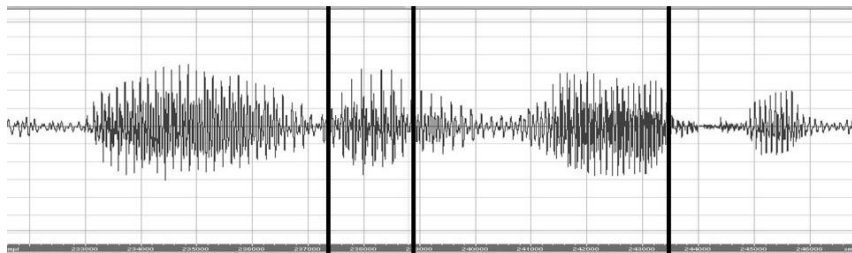

Рисунок 2. Міжсловесні квазісклади: *buil da lo tof*.

Просодичні ознаки також виявилися важливими критеріями при виділенні міжсловесних квазіскладів. На рис. 2 можна навіть помітити зміну частоти основного тону для кожного зусилля.

Важливу роль відіграло урахування при сегментації позиції складу в синтагмі чи акцентній групі. Склади для бази даних індексувалися як початкові, середні й кінцеві відносно синтагматичної паузи. Початкові й кінцеві склади були почленовані з включенням невеликої паузи. Детальніше про укладання бази даних див. у статті Володкевич О. в цьому ж збірнику. Маючи природно оформлені характеристики інтонації в синтагмі при синтезі такі склади створюють задовільний інтонаційний малюнок звучання. Уже при синтезуванні цих елементів акустичної бази з'ясувалося також і перевага збереження й використання базою даних варіативних реалізацій складу, що додає природності синтезованому мовленню.

4. Склад на функціональному рівні виявляє свої властивості як субкомпонент морфофонемної моделі слова, склад на рівні породження (як квазісклад) є субкомпонентом в ієрархічній моделі фонетичного слова, ритмічної групи й синтагми.

Таким чином, складовий синтез англійського мовлення може спиратися на такі реальні характеристики складу, які мають місце як в типології англійського мовлення, так і в індивідуальному мовленні диктора.

Література

1. Lewis E., Tatham M. W // Sixth European Conference on Speech Communications and Technology, September 1999 // Proceedings of the ESCA. – Budapest. – V. 2. – P. 615–618; Möbius B. Word and Syllable Models for German Text-to-Speech Synthesis // SSW3–1998. – P. 59–64.

Н. Наумова, к. філол. н.*

Запорізький національний університет (Запоріжжя)

УДК 81'322.6

ІДЕНТИФІКАЦІЯ КОРИСТУВАЧІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ДІЛОВИМУ ДИСКУРСІ

The English language users' identification in Business Discourse is studied diachronically. Socio-pragmatic, discursive and communicational parameters are considered.

Міждисциплінарний характер сучасних мовознавчих студій уможливило вивчення когнітивно-дискурсивних аспектів мовлення у різних сферах діяльності людини. Розробка комунікативних і когнітивних засад теорії дискурсу О.М. Ільченко (2002), В.І. Карасиком (2004), К.Я. Кусько (2002), М.Л. Макаровим (2003), М.М. Полюжиним

* © Н. Наумова, 2006

(2004), О.О. Селівановою (2004) уможливило мовно-історичні розвідки на матеріалі окремих дискурсів. Зважаючи на їхню обмежену кількість, об'єктом нашого інтересу є діловий дискурс (ДД) у діахронному вимірі.

Головна мета нашого дослідження полягає у встановленні причин еволюції мовленнєвих засобів ідентифікації мовців у ДД. Діловий дискурс, на нашу думку, є повторюваною функціонально-семантичною єдністю, закріпленою в певному мовленнєвому просторі. Крім мовленнєвого спілкування, ділова комунікація включає в себе й текстове спілкування, при якому одні комуніканти адресують тексти іншим або обмінюються ними.

Оскільки орієнтири дискурсу, на реляційному рівні якого домінує текст, включають адресанта та адресата [9:70], прагмасемантичний аспект дослідження передбачає розгляд фактору адресата і фактору автора. Модель дискурсу, що передбачає „транзакційну” [2:185] взаємодію адресанта й адресата, відображає навмисний, впорядкований трансфер знання в когнітивній площині.

З метою реконструкції соціальної єдності у певному суспільстві необхідно вивчити соціальний словник (social vocabulary), тобто встановити завдяки яким структурам людина сприймає власне суспільство [13:10–11]. Дискурс ділової комунікації не є винятком. Спостереження над мовним матеріалом свідчать про зміни словарного складу англійської мови ділової комунікації відповідно потребам і прагманастановам її користувачів. Під *користувачами* ми розуміємо тих, хто послуговується англійською мовою з професійною метою, тобто мовців, залучених до економіко-правових, господарчих відносин у діловому дискурсі.

Аналіз соціальної приналежності авторів пам'яток, представлених у корпусі ранньоанглійської кореспонденції [14], дає підстави стверджувати, що купці (merchants) та ремісники (professionals) становили окрему сталу групу ділової дискурсивної спільноти, в той час як нестійкий прошарок непрофесійних користувачів англійської мови ділової комунікації, що його вслід за [12:101–102] прийнято найменувати „мобільним”, постійно поповнювався за рахунок тих, хто поліпшував власний соціальний статус (повірників, посередників, лихварів, збірників податей, митців, пересічних громадян). Всі зазначені категорії мовців були залучені до економіко-господарчих відносин з метою оформлення листів, рахунків, боргових зобов'язань тощо.

Показовим з точки зору соціальної гетерогенності мовців є діахронна заміна значення давньоанглійського *cleric* (“clergyman”) на середньоанглійське *clerk* (“student, scholar”) та новоанглійське (“secretary in an office”) із одночасним збереженням *clergy* на позначення духовництва. Зауважимо, що завдяки духовним центрам разом із писемністю розповсюджувалися і перші посібники із написання листів, в тому числі й ділових. Розглянемо датований 1678 роком приклад із підручника з укладання листів, представлений у спеціалізованій збірці ранньоанглійської кореспонденції:

[...] your *Lingua*, my Neighbour tells me that it is Latin and wonder that you would write Latin to me, you know I cannot stand under it and in truth you shall be no zervant of mine; I will have no zuch zervants. [...] and vor those shells you zent I know not how you call them I een mended our door with them [14: 22–23].

Незважаючи на деяку схожість з усно-мовленнєвим спілкуванням, ознаками якого виступають підкреслена еліпсизація замість окремого речення разом із використанням *zervant*, *zent*, *I een mended*, подібна комунікацією відрізняється цілою низкою ознак: фіксація на матеріальному носії, незалежність від акустичної сфери, більш жорстка регламентація та організація тексту листа. Ці характеристики дають підставу розглядати текстову комунікацію між автором та адресатом стосовно відправлених устриць *those shells you zent* як особливу форму реалізації та існування ділового дискурсу в писемній формі.

Співприсутність адресата уможливило використання референційних показників *you*, *my Neighbour*, *your Lingua*, *you zent*, *you call*. У такому випадку ці показники забезпечують у дискурсі ефект співприсутності, автоадресованості, призначеності обмеженому колові читачів [11:252]. У такий спосіб автор вступає у два ряди соціодискурсивних відношень – з об'єктами, що описуються та є відомими обом сторонам, і з адресатом [8:36]. При цьому комуніканти вирівнюються рівнем освіти та інформованості.

У попередньому тексті адресат вдавався до латини, а автор, навпаки, попереджує про неможливість спілкуватися нею – *I cannot stand under it*. З огляду на посилання *you shall be no zervant of mine; I will have no zuch zervants* можна впевнено стверджувати про

різницю у соціальному статусі. Необізнаність автора щодо того, що робити з надісланими йому мушлями *I know not how you call them I een mended our door with them* свідчить на користь різного ступеня інформованості учасників комунікації. Емпіричний матеріал дає підстави вважати ділову дискурсивну спільноту комунікантів гетерогенною.

Оскільки екстралінгвальні чинники формують контекст повідомлення та задають прагмаепістемічні параметри процесу ділової комунікації, соціальне розшарування дискурсивної спільноти не могло не позначитися на жанрово-мовленневих реєстрах ділового дискурсу зміною словникового складу. Так, у середньоанглійській період активності набуває давньоанглійський суфікс *-ere*, трансформований у *-er* на позначення виконувача дії, наприклад: *carter* (візниця) від *cart* (візок), *weaver* (ткач) від *weven* (ткати).

Обмеженість норманського впливу на віддалені регіони зумовило функціонування *blacksmith, miller, shoemaker, spinner, weaver* одночасно із запозиченими *merchant, butcher, painter, mason, tailor* на позначення користувачів англійської мови, активно залучених до економіко-правових відносин. Бурхливий розвиток господарчих зв'язків призвів до необхідності запозичення іншомовних одиниць на кшталт *grocer, tailor, carpenter, bocher* франко-норманського походження. Зважаючи на те, що власних ресурсів англійської мови того часу було недостатньо для номінації її користувачів, залучених до економіко-господарчих відносин, цілком вмотивованим було запозичення мовцями вже існуючих іншомовних одиниць разом із словотворчими засобами. Так, на початку новоанглійського періоду збільшилась активність запозиченого суфіксу *-ee*, завдяки якому з'явилися *employee, addressee, trustee, grantee*.

На підставі проведеного аналізу можна виокремити лінгвальні та екстралінгвальні чинники, релевантні для ідентифікації користувачів англійської мови у діловому дискурсі. До перших належить еволюція англійської мови та становлення її як літературної, обізнаність мовців у професійному спілкуванні, здатність використовувати мовленнєві формули ввічливості, соціального підпорядкування і поваги, конвенціалізовані структури з метою прискорення текстотворення. До другої категорії таких чинників слід віднести рівень писемності, професійної підготовки, соціальний статус із відповідною освітою користувачів англійської мови.

Отримані результати дослідження є певним внеском у вивчення впливу чинника особистості на жанрово-стилістичну стратифікацію реєстрів дискурсу у діахронічній перспективі. Перспективною видається окреслена можливість мовно-історичних розвідок антропоцентричного характеру на матеріалі інших природних мов у руслі когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістики.

Література

1. Ільченко О.М. Етикет англословного наукового дискурсу. – К.: Політехніка, 2002. – 288 с.
2. Йокояма О.Б. Когнитивная модель дискурса и русский порядок слов. – М.: Языки славянской культуры, 2005. – 424 с.
3. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – М.: Гнозис, 2004. – 390 с.
4. Кубрякова Е.С. Язык и знание. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
5. Кусько К. Я. Дискурс іноземномовної комунікації: концептуальні питання теорії і практики // Наукові записки Академії вищої школи України. – Вип. 4. – 2002 – С. 98 – 112.
6. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. – М.: Гнозис, 2003. – 280 с.
7. Падучева Е.В. Динамические модели в семантике лексики. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 608 с.
8. Полюжин М.М. Про теоретичні засади когнітивного підходу до дискурсивного аналізу // *Studia Germanica et Romanica*. – Донецьк: ДонНУ, 2004. – Т. 1., № 3. – С. 32-42.
9. Потапенко С.И. Мовна особистість у просторі медійного дискурсу. – К.: КНЛУ, 2004. – 360 с.
10. Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации. – К.: Брама, 2004. – 336 с.
11. Шмелев А.Д. Русский язык и внеязыковая действительность. М.: Языки славянской культуры, 2002. – 496 с.
12. Black J. Eighteenth-Century Britain 1688-1783. Houndmills: Palgrave, 2001. – 648 p.
13. Burke P. A Civil Tongue: Language and Politeness in Early Modern Europe // *Civil Histories: Essays Presented to Sir Keith Thomas*. Oxford: Oxford University Press, 2000. – 496 p.
14. The Corpus of Early English Correspondence // New ICAME Corpus Collection CD-ROM. – Bergen: The HIT-Centre, 1999.